

โครงการเฝ้าระวังเพื่อเตือนภัยและป้องกันศัตรูข้าว

๑. ความสอดคล้องกับนโยบาย/มติ ค.ร.ม./ยุทธศาสตร์กระทรวง/ยุทธศาสตร์หน่วยงาน

ความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ข้าวไทย : สร้างความเข้มแข็งของระบบการผลิตและสนับสนุนการค้าข้าว

๒. ความสำคัญของโครงการ/หลักการเหตุผล

ชาวนาส่วนใหญ่ยังมีการจัดการศัตรูข้าวไม่ถูกต้อง จากการสำรวจข้อมูลพบว่าเหตุผลที่ชาวนาใช้สารเคมีกำจัดแมลงฉีดพ่นเพื่อป้องกันไม่ให้แมลงมารบกวนนาข้าวของตนเองโดยไม่ทราบว่าเป็นการทำลายระบบนิเวศในนาข้าวจนเป็นสาเหตุของการระบาดของศัตรูข้าว ปัญหาด้านสุขภาพ และปัญหาการเพิ่มต้นทุนการผลิตให้สูงขึ้นโดยไม่จำเป็น กรมการข้าวมีภารกิจในการถ่ายทอดความรู้ในการบริหารจัดการศัตรูข้าวอย่างถูกวิธีและประหยัดให้กับชาวนา เพื่อให้ชาวนาสามารถพึ่งพาตนเองได้ในเรื่องการดูแลและจัดการศัตรูข้าวในไร่นาของตนเองอย่างเป็นระบบ และสามารถใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่นมาผลิตสารชีวภาพสำหรับป้องกันกำจัดศัตรูข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อบริหารจัดการศัตรูข้าวในชุมชนของตนเอง เรียนรู้และฝึกปฏิบัติการทำแมลงศัตรูแมลงร้ายในแปลงนา การสำรวจติดตามสถานการณ์ศัตรูข้าว การผลิตสารป้องกันกำจัดศัตรูข้าวจากสมุนไพรในท้องถิ่น การปลูกพืชมีดอกเสริมบริเวณคันนาเพื่อเพิ่มจำนวนแมลงที่มีประโยชน์ในการควบคุมศัตรูข้าวในนา ฯลฯ อันเป็นการลดต้นทุนการผลิตข้าวที่สำคัญ รวมทั้งการฝึกอบรมอาสาสมัครชาวนาให้สามารถติดตามสถานการณ์ศัตรูข้าวและเตือนภัยศัตรูข้าวในชุมชนได้ อันเป็นการสร้างระบบเตือนภัยศัตรูข้าวขึ้นในชุมชน ซึ่งจะทำให้ชาวนาในชุมชนได้รับการแจ้งเตือนและสามารถป้องกันกำจัดศัตรูข้าวได้ทันต่อสถานการณ์ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการปัญหาศัตรูข้าวในชุมชนอย่างยั่งยืน

๓. วัตถุประสงค์ของโครงการ

๖.๑ เพื่อติดตามสถานการณ์และเตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าว

๖.๒ เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการศัตรูข้าวอย่างถูกต้องให้เกษตรกรที่ร่วมโครงการ และส่งเสริมให้ชุมชนสร้างระบบเตือนภัยศัตรูข้าวในชุมชนของตนเอง เพื่อสามารถป้องกันกำจัดศัตรูข้าวได้ทันต่อเหตุการณ์

๖.๓ เพื่อสร้างเครือข่ายการเฝ้าระวังสถานการณ์ศัตรูข้าว เพื่อสนับสนุนการพยากรณ์เตือนภัยศัตรูข้าวของกรมการข้าว

๔. เป้าหมายของโครงการ

๗.๑ ติดตามสถานการณ์และเตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าว จำนวน ๔๐ จุด

๗.๒ ถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการศัตรูข้าวให้แก่เกษตรกร จำนวน ๒,๔๐๐ ราย ใน ๓๗ จังหวัด (๔๐ จุด)

๗.๓ ส่งเสริมการสร้างระบบเตือนภัยศัตรูข้าวในชุมชน จำนวน ๔๐ หมู่บ้าน

๕. วิธีการดำเนินงาน

๕.๑ การติดตามสถานการณ์ศัตรูข้าวของศูนย์แม่ข่ายระบบเตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าว

๑) ติดตามสถานการณ์โรคข้าวจากเครื่องตรวจอากาศอัตโนมัติ (ทุกวัน)

๒) ติดตามปริมาณแมลงศัตรูข้าวจากกับดักแสงไฟโดยการตรวจนับจำนวน (ทุกวัน)

๓) สำรวจและติดตามสถานการณ์ศัตรูข้าวในแปลงนา (ทุก ๗ วัน)

๕.๒ ส่งเสริมและพัฒนาระบบเตือนภัยศัตรูข้าวชุมชน (การสร้างและพัฒนาชาวนาอาสา)

๑) จัดเวทีชุมชน เพื่อชี้แจงโครงการในชุมชน คัดเลือกพื้นที่ เกษตรกรผู้เข้าร่วมเวที จังหวัดละ ๕๐ คน และคัดเลือกขานาอาสาจากผู้เข้าร่วมโครงการ (ควรเป็นเกษตรกรปราดเปรื่อง) จังหวัดละ ๕ คน

๒) จัดหาอุปกรณ์ในการสำรวจแปลงนาของขานาอาสา ได้แก่ สวิง แวนขยาย ถุงพลาสติก และแบบสำรวจศัตรูข้าวของขานาอาสา (แบบฟอร์ม ๕) หมู่บ้านละ ๕ ชุด

๓) จัดทำแปลงเรียนรู้การบริหารจัดการศัตรูข้าวและการจัดระบบนิเวศเพื่อลดการระบาดของศัตรูข้าว (Ecological engineering) จังหวัดละ ๑ แปลง ๆ ละ ๕ ไร่

๔) ถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการศัตรูข้าวอย่างถูกต้อง ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ให้แก่เกษตรกร จังหวัดละ ๒ ครั้ง ๆ ละ ๒๐ คน ดังนี้

- การสำรวจติดตามสถานการณ์ศัตรูข้าวและเตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าวในชุมชนของขานาอาสา
- การผลิตสารชีวภาพ สารสมุนไพร เพื่อลดการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูข้าว

๕) ฝึกปฏิบัติการติดตามสถานการณ์ศัตรูข้าวของขานาอาสา

- ให้ขานาอาสาสำรวจแปลงนา จังหวัดละ ๑๐ ครั้ง (ฤดูนาปี ๕ ครั้ง และฤดูนาปรัง ๕ ครั้ง) จำนวน ๒ แปลง คือ แปลงส่งเสริมการจัดระบบนิเวศเพื่อลดการระบาดของศัตรูข้าว (Ecological engineering) และแปลงของเกษตรกรทั่วไปหรือของตนเอง และทดสอบการใช้งานแอปพลิเคชันการสำรวจติดตามสถานการณ์เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลจากภาพถ่ายและการพยากรณ์การเคลื่อนย้ายประชากรของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล

- ให้ขานาอาสาวิเคราะห์สถานการณ์ของศัตรูข้าวจากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจแปลงนา ทั้งสองแปลง และดำเนินการเตือนภัยศัตรูข้าวในชุมชน

- ให้ขานาอาสารายงานผลการสำรวจสถานการณ์ของศัตรูข้าวให้กับศูนย์วิจัยข้าวหรือศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวที่รับผิดชอบ

- ศูนย์วิจัยข้าวและศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ดูแลรับผิดชอบ รายงานผลการดำเนินงานมายังกลุ่มป้องกันกำจัดศัตรูข้าวและภัยธรรมชาติ สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว ผ่านระบบออนไลน์ หรือทางอีเมล ppndag_brpe@rice.mail.go.th หรือทางโทรสาร ๐ ๒๕๖๑ ๓๙๖๒

๕.๓ การพัฒนาระบบสารสนเทศการพยากรณ์และเตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าว

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารร่วมกับกองวิจัยและพัฒนาข้าวและสำนักส่งเสริมการผลิตข้าวร่วมกันดำเนินการพัฒนาระบบการรายงานและบันทึกข้อมูลการสำรวจสถานการณ์ศัตรูข้าวของเจ้าหน้าที่และขานาอาสาเข้าสู่ “ระบบพยากรณ์และเตือนภัยการระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลและโรคใหม่” เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพยากรณ์และเตือนภัยศัตรูข้าวในภาพรวมของประเทศต่อไป

๕.๔ บริการหน่วยเคลื่อนที่ตรวจสอบสุขภาพข้าว

โดยศูนย์วิจัยข้าวและศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวจัดหน่วยเคลื่อนที่เร็วออกให้ตรวจสอบสุขภาพข้าว ติดตามสถานการณ์ศัตรูข้าว และบริการถ่ายทอดความรู้ด้านการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวในพื้นที่ จังหวัดละ ๔ ครั้ง และจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานในการออกหน่วย จำนวน ๑ ชุด

๕.๕ การสัมมนาชี้แจงโครงการ

ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ ๑๐๐ คน ทราบถึงแนวทางการดำเนินงานและวางแผนการปฏิบัติงานโครงการ รวมถึงสรุปผลการดำเนินงานโครงการ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะจากการดำเนินงานโครงการที่ผ่านมา

๕.๖ การสัมมนาเครือข่ายระบบเตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าว

กลุ่มเป้าหมาย ๑๐๐ คน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของกรมการข้าวและกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อเพิ่มสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานด้านการพยากรณ์เตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าวอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น บูรณาการการทำงานและสร้างความร่วมมือของเครือข่ายการติดตามสถานการณ์ศัตรู

ข่าวระหว่างกรมการข้าวและกรมส่งเสริมการเกษตรในการเชื่อมโยงข้อมูลรายงานสถานการณ์ศัตรูข้าว และแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการด้านอารักขาข้าวระหว่างกรมการข้าวและกรมส่งเสริมการเกษตร

๕.๗ จัดทำคู่มือ สื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

- จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยข้าว ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว และชาวอาสา และจัดทำเอกสารเผยแพร่เทคโนโลยีการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวให้แก่เกษตรกร

๖. สถานที่หรือพื้นที่ปฏิบัติงาน

ดำเนินการในพื้นที่ ๓๗ จังหวัด (รายละเอียดตามเอกสารแนบ)

๗. หน่วยงานรับผิดชอบ

- หน่วยงานหลัก สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว
- หน่วยงานสนับสนุน กองวิจัยและพัฒนาข้าวและกองเมล็ดพันธุ์ข้าว

๘. ตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน ประจำปีงบประมาณ

๘.๑ ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ

- ๑) จำนวนจุดที่มีการติดตามสถานการณ์และเตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าว ๔๐ จุด
- ๒) จำนวนชาวนาได้รับการถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการศัตรูข้าวอย่างถูกต้อง จำนวน ๒,๔๐๐ ราย
- ๓) หมู่บ้านได้รับการส่งเสริมให้มีระบบเตือนภัยศัตรูข้าวในชุมชน จำนวน ๔๐ หมู่บ้าน

๘.๒ ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ

- ๑) มีการติดตามสถานการณ์และเตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าวอย่างต่อเนื่อง
- ๑) หมู่บ้านที่ร่วมโครงการมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญในการสร้างระบบเตือนภัยศัตรูข้าวในชุมชนของตนเอง
- ๒) ชาวนาที่ร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นเรื่องการบริหารจัดการศัตรูข้าว ที่ถูกต้อง สามารถจัดการศัตรูข้าวในนาของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๙. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๙.๑ ชาวนาได้รับความรู้ด้านการบริหารจัดการศัตรูข้าวอย่างถูกต้อง
- ๙.๒ ชุมชนมีระบบเตือนภัยศัตรูข้าวในชุมชนของตนเอง ทำให้ชาวนาสามารถป้องกันกำจัดศัตรูข้าวได้ทันต่อเหตุการณ์
- ๙.๓ กรมการข้าวมีเครือข่ายการเฝ้าระวังสถานการณ์ศัตรูข้าวเพื่อพยากรณ์เตือนภัยศัตรูข้าว

๑๐. การประเมินผล

- ๑๐.๑ ประเมินผลการถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการศัตรูข้าวอย่างถูกต้องและลดต้นทุน
- ๑๐.๒ ประเมินผลการส่งเสริมการสร้างระบบเตือนภัยศัตรูข้าวในชุมชน

๑๑. รายละเอียดค่าใช้จ่ายงบประมาณ

กิจกรรม	รายละเอียด (ตัวคูณ)	หน่วยนับ	ค่าใช้จ่ายต่อ หน่วยนับ (บาท)	เป้าหมาย	งบประมาณ (บาท)	หน่วยงาน
การติดตามสถานการณ์ศัตรูข้าวของศูนย์แม่ข่ายระบบเตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าว	๔๐ จุด x ๓๐๐,๐๐๐ บ.	จุด	๓๐๐,๐๐๐	๔๐	๑๒,๐๐๐,๐๐๐	กวข./ศวข./ ศมข.
๑.๑ ติดตามสถานการณ์โรคข้าวจากเครื่องตรวจอากาศอัตโนมัติ (ทุกวัน)						
๑.๒ ติดตามปริมาณแมลงศัตรูข้าวจากกับดักแสงไฟโดยการตรวจนับจำนวน (ทุกวัน)						
๑.๓ สำรวจและติดตามสถานการณ์ศัตรูข้าวในแปลงนา (ทุก ๗ วัน)						
ส่งเสริมและพัฒนาระบบเตือนภัยศัตรูข้าวชุมชน (การสร้างและพัฒนาชานาอาสา)	๔๐ จังหวัด x ๗๕,๐๐๐ บ.	จังหวัด	๗๕,๐๐๐	๔๐	๓,๐๐๐,๐๐๐	สสข./ศวข./ ศมข.
๒.๑ จัดเวทีชุมชน						
๒.๒ จัดหาอุปกรณ์ในการสำรวจศัตรูข้าว						
๒.๓ จัดทำแปลงเรียนรู้การบริหารจัดการศัตรูข้าว						
๒.๔ ถ่ายทอดความรู้ด้านการบริหารจัดการศัตรูข้าว						
๒.๕ ค่าตอบแทนการปฏิบัติงานของชานาอาสา						
การพัฒนาระบบสารสนเทศการพยากรณ์และเตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าว		ระบบ	๘๐๐,๐๐๐	๑	๘๐๐,๐๐๐	ศสข./ศวข./ ศมข.
สัมมนาชี้แจงโครงการ	๑๐๐ คน x ๗,๐๐๐ บ.	คน	๗,๐๐๐	๑๐๐	๗๐๐,๐๐๐	สสข./กวข.
สัมมนาเครือข่ายระบบเตือนภัยการระบาดของศัตรูข้าว	๑๐๐ คน x	คน	๗,๐๐๐	๑๐๐	๗๐๐,๐๐๐	สสข./กวข.

	๗,๐๐๐ ป.					
บริการหน่วยเคลื่อนที่ตรวจสุขภาพข้าว	๔๐ หน่วย x ๒๐,๐๐๐ ป.	หน่วย	๒๐,๐๐๐	๔๐	๘๐๐,๐๐๐	กวข./สสข./ ศวข./ศมข.
๖.๑ จัดหาชุดอุปกรณ์เครื่องมือ						
๖.๒ ค่าใช้จ่ายในการออกหน่วยฯ						
จัดทำคู่มือ สื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์	๔๐ ชุด x ๕๐,๐๐๐ ป.	ชุด	๕๐,๐๐๐	๔๐	๒,๐๐๐,๐๐๐	สสข./กวข.
รวมทั้งสิ้น					๒๐,๐๐๐,๐๐๐	

รายชื่อศูนย์ที่รับผิดชอบ โครงการเฝ้าระวังเพื่อเตือนภัยและป้องกันศัตรูข้าว ปี ๒๕๖๐

ศูนย์	พื้นที่รับผิดชอบ	ศูนย์	พื้นที่รับผิดชอบ
๑. ศวช. เชียงราย	เชียงราย	๑. ศมข. พะเยา	พะเยา
๒. ศวช. เชียงใหม่	เชียงใหม่	๒. ศมข. แพร่	อุตรดิตถ์
๓. ศวช. สะเมิง	น่าน	๓. ศมข. สุโขทัย	สุโขทัย
๔. ศวช. แม่ฮ่องสอน	แม่ฮ่องสอน	๔. ศมข. พิษณุโลก	พิษณุโลกหรือ เพชรบูรณ์
๕. ศวช. แพร่	แพร่หรือน่าน	๕. ศมข. กำแพงเพชร	กำแพงเพชร
๖. ศวช. พิษณุโลก	พิจิตร	๖. ศมข. นครสวรรค์	นครสวรรค์
๗. ศวช. ชัยนาท	ชัยนาท	๗. ศมข. ชัยนาท	อุทัยธานีหรือสิงห์บุรี
๘. ศวช. ลพบุรี	สระบุรี	๘. ศมข. ลพบุรี	ลพบุรี
๙. ศวช. พระนครศรีอยุธยา	พระนครศรีอยุธยาหรือ อ่างทอง	๙. ศมข. ราชบุรี	นครปฐมหรือเพชรบุรี หรือสมุทรสงคราม
๑๐. ศวช. ปทุมธานี	ปทุมธานี	๑๐. ศมข. ร้อยเอ็ด	ร้อยเอ็ด
๑๑. ศวช. คลองหลวง	นนทบุรีหรือกรุงเทพฯ		
๑๒. ศวช. ฉะเชิงเทรา	ฉะเชิงเทราหรือ สมุทรปราการ		
๑๓. ศวช. ปราชินบุรี	ปราชินบุรีหรือนครนายก		
๑๔. ศวช. สุพรรณบุรี	สุพรรณบุรีหรือกาญจนบุรี		
๑๕. ศวช. ราชบุรี	สมุทรสาครหรือราชบุรี หรือประจวบคีรีขันธ์		
๑๖. ศวช. หนองคาย	หนองคาย		
๑๗. ศวช. อุดรธานี	หนองบัวลำภู		
๑๘. ศวช. สกลนคร	สกลนคร		
๑๙. ศวช. ขอนแก่น	มหาสารคาม		
๒๐. ศวช. ชุมแพ	ชัยภูมิ		
๒๑. ศวช. นครราชสีมา	บุรีรัมย์		
๒๒. ศวช. สุรินทร์	สุรินทร์		
๒๓. ศวช. อุบลราชธานี	ยโสธรหรืออำนาจเจริญ		
๒๔. ศวช. กระบี่	กระบี่หรือพังงาหรือภูเก็ต		
๒๕. ศวช. นครศรีธรรมราช	นครศรีธรรมราช		
๒๖. ศวช. พัทลุง	พัทลุง		
๒๗. ศวช. ปัตตานี	ปัตตานีหรือนราธิวาส		